

Registerblad

Datum: Naturvårdsverkets beslut 2000-02-07

Område av riksintresse för naturvård i Skåne län

Områdesnummer: N 86

Områdesnamn: Hardeberga – Södra Sandby – Dalby – Krankesjöområdet

Kommun: Lunds kommun

Kartblad:

Topografisk karta: 022; 2C Malmö NO
023; 2D Tomelilla SV
023; 2D Tomelilla NV

Ekonomisk karta: 02248; 2C4i Kyrkheddinge
02249; 2C4j Dalby
02250; 2C5a Revinge
02251; 2C5b Harlösa
02257; 2C5h Lund
02258; 2C5i Hardeberga
02259; 2C5j S.Sandby
02260; 2C6a Hammarlunda
02267; 2C6h Stångby
02268; 2C6i Igelösa

Area: 10 163 ha

Naturgeografisk region: 7 Skånes sediment- och horstområde

Regionindelning av sjöar och vattendrag:

Avrinningsområde 92, Kävlingeån

Agrara kulturlandskaps- regioner:

1 Sydvästskånes slätt- och backlandskap

Landskapsformer, områdestyper i kust- och havsområden:

Slätt

Riksvärde

Geovetenskap	Sedimentär berggrundsstratigrafi, ås	
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
	Äng	Flora
Sjö	Fauna	
Rikt topogent kärr	Flora	

Värdeomdöme

Sedimentär berggrundsstratigrafi. Underkambrisk sandsten. Kambrosilurisk lagerserie. Knivsås och Hällestadsåsarna är rullstensåsar.

Kungsmarken och Öneslöv-Dalby-Måryd utgör två representativa odlingslandskap i slättbygd.

Naturbetesmarker och ängar som utgörs av öppen hagmark, buskrik utmark, hackslått, slätterkärr och annan öppen äng finner man vid Dalby Knivås, Öneslövs fälad, Kungsmarken, Maskängen och Sularskärr. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som smörbollar och darrgräs.

Krankesjön är en grund, sänkt fågelsjö. Rikt på vadarefåglar. Variationsrik flora.

Sularpskärr är ett värdefullt rikt topogent kärr med en rik och sällsynt kalkkärrsflora.

Huvudkriterier

A, C, D

Förutsättningar för bevarande

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement.

Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Naturvårdsinriktat skogsbruk.

Säkerställande

- Dalby Söderskogs nationalpark.
- Naturreservaten Dalby Norreskog, Fågelsångsdalen, Kungsmarken, Hällestadsåsen - Prästamöllan, Hällestadsåsen - Borelund, Gryteskog (Trollskogen), Linnebjer, Måryd, Skrylle, Knivsås-Borelund, Dalby fälad nr.5 och Billebjer.
- Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt M8103, M8105, 81-20/22/30/41/114(NR)/115/121 84-30) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 81-1/2:1/2:2/2:5).
- Våtmarken ingår i myrskyddsplan för Sverige.
- Krankesjön är CW-område enligt Ramsarkonventionen.
- Natura 2000-områden: Knivsås, Dalby Söderskog, Billebjer, Dalby Norreskog, Revingefältet, Kungsmarken, Måryd-Hällestad, Fågelsångsdalen, Sularpskärr och Linnebjer (SCI). Krankesjön (SPA).

Områdets huvuddrag

Här behandlas ett antal väsentliga naturområden inom riksobjektet.

De representativa odlingslandskapen, Kungsmarken och Önnestöv-Dalby-Måryd, ligger i slättbygd. Lokalerna Dalby Knivås, Önnestövs fälad, Kungsmarken, Maskängen och Sulapskärret utgörs av naturtyperna öppen hagmark, buskrik utmark, hackslätt, slätterkärr och annan öppen äng. Exempel på vegetationstyper inom dessa områden är fårsvingeläng, tuvtåteläng och kalkfuktäng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som smörbollor, backtimjan, slättergubbe, darrgräs, slätterblomma, knägräs, granspira, rosenlök och praktnejlika.

Knivsås:

Mellan Dalby och Veberöd kan man lägga märke till den markanta rullstensåsen norr om vägen strax öster om Dalby gamla stenbrott. På grund av de branta sidorna har den fått namnet Knivsås. Den fortsätter in i bokskog. I norr ansluter Knivsåsen till övriga åsar i åssystemet kring Torna-Hällestad.

Hällestadsåsarna:

Även om Hällestadsåsarna på några ställen sargats av grustäkter är de viktiga geologiska dokument över sin intressanta bildningshistoria, inte minst därför att de är de enda åsarna av denna typ i hela sydvästra Skåne. De bokskogklädda höjdryggarna sätter också sin prägel på landskapet och fungerar som utmärkta strövområden. Även områdena nordväst om Torna-Hällestad (NR) präglas av de säregna rullstensåsarna. Från krönen har man milsvid utsikt över Vombsänkan. Speciellt intresse tilldrar sig de egendomligt förvridna och krokiga s k vresbokarna. I ett område närmast vägen till Hällestad har träd med detta växtsätt under lång tid gynnats vid gallringarna och de bildar nu ett rent bestånd, den s k Trollskogen (NR).

Dalby Söderskog som avsattes som nationalpark 1918 är en tät, sluten blandlövskog, där gamla bokar och ekar som vuxit upp under öppnare förhållanden alltmer går under i konkurrensen med uppväxande alm och ask, trots att de nu gynnas vid försiktiga gallringar. De flesta besökare upplever nog Söderskogen starkast på våren särskilt omkring första maj, då sippor, nunneörter och vårlökar visar en överflödande prakt, alltmedan näktergalen, bofinkar och lövsångare håller konsert och hackspettarnas trumvirvlar ljuder genom skogen. Då ger området just en vision av nära nog orörd, sydsvensk ädellövskog.

Dalby Norreskog (NR), också ett lövskogsområde med al, ask, bok och ek som vanligaste trädslag, ligger blott ca 500 m norr om Söderskogen men skiljer sig ändå avsevärt från denna. Det beror till stor del på den markerade morän gräns som går mitt emellan de båda skogsområdena och som gör att Söderskogen växer på näringsrik baltisk morän, medan Norreskogen står på betydligt näringsfattigare sandsten-urbergsmorän.

Gryteskog m.fl. områden:

Den äldsta sedimentära berggrunden inom området utgörs av den underkambriska sandstenen. Denna finns naturligt blottad på ett flertal platser, bl a vid Gryteskog och Måryd. Dessutom finns det tre större bergtäkter i sandstenen, som har en geotekniskt mycket hög kvalitet, nämligen vid Hardeberga, Skrylleskogen och Boks backe, som numera återställs. Hardeberga bergtäkt uppvisar välutbildade stratigrafiska enheter av Hardeberga- och Norretorpsformationerna, vilket har gjort den till en viktig referenslokal för geovetenskaplig forskning och undervisning

Fågelsångsdalen:

Naturreseptatet Fågelsångsdalen, på vars botten Sularpsbäcken rinner fram, är en klassisk geologisk lokal genom sina berömda naturliga berggrundsskärningar i den kambrosiluriska lager-serien. Dessa utgörs av alunskiffer (kambrium-ordovicium), kalksten (ordovicium) och lerskiffer (ordovicium-silur), d v s stratigrafin täcker därmed större delen av den äldre paleozoiska berggrunden. Detta har gjort den till en viktig forsknings- och undervisningslokal för geovetenskapen. Kulturhistoriskt intressant är också att man har brutit kalksten, Komstad-kalksten, i den s k dansbanedalen, som har använts som byggnadssten i omgivningen, bl a till kyrkorna.

De omväxlande gläntorna, snåren, hagmarkerna och lundarna hyser ett stort antal arter av träd, buskar och örter. Mest uppmärksammas är kanske vitskråpet, som har en av sina bästa växtplatser här och som observerades redan av Linné. De många buskagen är rika på småfågel.

Ö Odarslöv:

Ö Odarslövslokalen är belägen på den mycket flacka platån NO om Lund. Lokalen utgörs av en f.d. täkt i silurisk lerskiffer. Skiffern har brutits för inblandning i cement. Täkten är numera igenfylld. En sektion lämnades öppen som forsknings- och undervisningslokal, eftersom den bio- och litostratigrafiska zoneringsen är av mycket stort geovetenskapligt intresse, med bl.a. övergången mellan mellersta och övre silur.

Kungsmarken:

Ängsmarkerna i Kungsmarkens naturreservat utgör förnämliga markhistoriska dokument som alltsedan tidig medeltid utnyttjats för foderproduktion i form av slätter eller bete. Till det historiska intrycket bidrar i hög grad gravfälten och de många spåren av åkrar och bebyggelse från yngre järnålder och tidig medeltid. En liknande dokumenterad kontinuitet i markanvändningen hittar man inte någon annanstans i det intensivt utnyttjade Sydvästskåne. Detta i kombination med ett gynnsamt markunderlag har gjort att vegetationen är enastående artrik. Området är det enda större bevarande ängsområdet på fuktig, kalkrik morän i södra Sverige med den naturliga artrika florans relativt intakt. Här kan man påträffa några av den skånska florans största sällsyntheter, som t ex smalbladig lungört (*Pulmonaria angustifolia*) samt orkiderna Adam och Eva (*Dactylorhiza sambucina*) och krutbrännare (*Orchis ustulata*). Dessutom förekommer humlesuga (*Betonica officinalis*), rosenlök (*Allium carinatum*) och praktnejlika (*Dianthus superbus*), vilka är stora rariteter även ur riksperspektiv.

Linnebjer:

Lövlunden Linnebjer som avtecknar sig på långt håll på Lundaslätten tillhör ett av de klassiska områdena i Lunds närhet. Över större delen växer en blandlövskog som domineras av ek med täta busksnår av hassel. Skogslinden, som tidigare var mer allmän, har gett namn åt området. En särskild prakt visas på våren och försommaren, innan eken och hasselbuskarnas lövverk lagt marken i djup skugga, då först vitsippa och sedan liljekonvalj breder ut sig. Linnebjer är avsatt som naturreservat.

Krankesjön:

Krankesjön sänktes kraftigt omkring sekelskiftet. Den tidigare rätt djupa sjön fick därigenom i ett övergångsskede bättre förutsättningar för ett rikt fågelliv. Med åtgärden innebar också att Krankesjön liksom andra grunda slättsjöar nu tenderar att växa igen med vassar. I takt med denna utveckling förändras fågellivet, och i en helt igenvuxen sjö kan bara ett fåtal arter leva kvar. Undervattensvegetationen är mycket rik. Därför har nu olika restaureringsåtgärder börjat diskuteras för att det rika fågellivet skall kunna bevaras. Sjön hyser häckande rördrom, sångsvan, grågås, årtå, skedand, brun kärrhök, skratmås, svarttärna, skäggmes, pungmes och vassångare.

Sularpskärret är ett (rikt) topogent kärr som översilats av kalkhaltigt källvatten.
Revingefältet, Dalby fälä

Anmärkingar

VMI ID: 02C5I01

Referenser

- Andersson, F. 1966: Om ängars produktion - ett exempel från Linnebjerg. Skånes Natur Årsbok 53
- Andersson, J & Larsson, A. 1985: Billebjerg. Skånes Natur Årsbok 72.
- Andersson, J et al 198?: Korttidssuccession i fältskiktet av lövskog. Stencil, Växtekol Inst, LU.
- Karlsson, J & Larsson, A 1981: Krankesjön - en fågelsjös utveckling under 50 år. Länsstyrelsen i Malmöhus län, Naturvårdsenheten, Meddelande Nr 1981:4.
- Malm, G. et al. 1975: Naturreservatet Fägelsångsdalen.
Naturvårdsundersökning med dispositions- och skötsel förslag. SNV PM 585.
- Malmer, N. et al. 1978: Vegetational successions in a south Swedish deciduous wood. *Vegetation* 36:1.
- Mattiasson, G. 1986: Adam och Eva dör ut inom naturreservatet Kungsmarken. *SBT* 80:1.
- Nordholm, G. 1937: Forntida och medeltida åkrar i Kungsmarken. *Skånes Natur Årsbok* 24.
- Påhlsson, L. 1964: Knivsås - om vegetationen på en skånsk rullstensås. *Skånes Natur* 51:2.
- Anonymus 1974: Skötselplan för Dalby Söderskogs Nationalpark. Fastställd den 21 mars 1974 av Domänenverket.
- Stefan Malmberg 1985: Dalby Söderskogs Nationalpark. Skötselplan. SNV allmänna råd 85:12.
- Ringberg, B., 1980: Beskrivning till jordartskartan Malmö SO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 38.
- Länsstyrelsen i Malmöhus län, 1992: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården. Länsstyrelsen. Malmö.
- Länsstyrelsen i Malmöhus län, 1992: Ängs- och hagmarker i Malmöhus län. Länsstyrelsen. Malmö.
- Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Naturvårdsverket 2007. Myrskyddsplan för Sverige.